

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο πενταμελές τμήμα)
της 28ης Φεβρουαρίου 2002 *

Στην υπόθεση T-354/94,

Stora Kopparbergs Bergslags AB, με έδρα το Falun (Σουηδία), εκπροσωπούμενη από τους S. Lehr και A. Riesenkampf, διηγόρους, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους J. Curall και R. Lyal, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

που έχει ως αντικείμενο αίτηση ακυρώσεως της αποφάσεως 94/601/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 1994, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/C/33.833 — Χαρτόνι) (ΕΕ 1994, L 243, σ. 1),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ
ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (πρώτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους Β. Vesterdorf, Πρόεδρο, Κ. Lenaerts, J. Pírrung, Μ. Βηλαρά και Ν. J. Forwood, δικαστές,

γραμματέας: D. Christensen, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 2ας Οκτωβρίου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η παρούσα υπόθεση αφορά την απόφαση 94/601/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 1994, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/C/33.833 — Χαρτόνι) (ΕΕ 1994, L 243, σ. 1), όπως διορθώθηκε πριν από τη

δημοσίευσή της με απόφαση της Επιτροπής της 26ης Ιουλίου 1994 [C(94) 2135 τελικό] (στο εξής: απόφαση της Επιτροπής). Με αυτήν, επιβλήθηκαν πρόστιμα σε 19 κατασκευαστές προμηθευτές χαρτονιού εγκατεστημένους εντός της Κοινότητας, λόγω παραβάσεων του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ).

- 2 Κατά το πέρας της διαδικασίας, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση, η οποία περιέχει τις ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 1

Οι επιχειρήσεις Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek De Eendracht NV (με εμπορική επωνυμία BPB de Eendracht NV) NV Koninklijke KNP BT NV (πρώην Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co. KG, Mo Och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd [πρώην Reed Paper & Board (UK) Ltd], Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (πρώην Tampella Española SA) και Moritz J. Weig GmbH & Co. KG παρέβησαν το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης με τη συμμετοχή τους:

- στην περίπτωση της Buchmann και της Rena από τον Μάρτιο του 1988 περίπου μέχρι τα τέλη του 1990 τουλάχιστον,
- στην περίπτωση της Enso Española, τουλάχιστον από τον Μάρτιο του 1988 μέχρι το τέλος Απριλίου 1991 τουλάχιστον,

- στην περίπτωση της Gruber & Weber από το 1988 τουλάχιστον μέχρι τα τέλη του 1990,
- στις υπόλοιπες περιπτώσεις, από τα μέσα του 1986 μέχρι τον Απρίλιο του 1991 τουλάχιστον,

σε μία συμφωνία και μια εναρμονισμένη πρακτική με τις οποίες, από τα μέσα του 1986, οι προμηθευτές χαρτονιού στην Κοινότητα:

- πραγματοποίησαν σε τακτά χρονικά διαστήματα σειρά μυστικών και θεσμοθετημένων συναντήσεων για να συζητήσουν και να υιοθετήσουν ένα κοινό βιομηχανικό σχέδιο περιορισμού του ανταγωνισμού,
- συμφώνησαν τακτικές αυξήσεις των τιμών για κάθε ποιότητα του προϊόντος σε κάθε εθνικό νόμισμα,
- προσχέδιασαν και εφήρμοσαν ταυτόχρονες και ενιαίες αυξήσεις των τιμών σε ολόκληρη την Κοινότητα,
- συμφώνησαν άτυπα να διατηρηθούν σταθερά τα μερίδια των σημαντικότερων παραγωγών στην αγορά με κατά καιρούς τροποποιήσεις,

- έλαβαν, όλο και συχνότερα από τις αρχές του 1990, εναρμονισμένα μέτρα ελέγχου της προσφοράς του προϊόντος στην κοινοτική αγορά, για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή των εν λόγω εναρμονισμένων αυξήσεων των τιμών,

- αντήλλαξαν εμπορικές πληροφορίες (για τις παραδόσεις, τις τιμές, την παύση της λειτουργίας των εργοστασίων, τις ανεκτέλεστες παραγγελίες και τα ποσοστά χρησιμοποίησης των μηχανημάτων) για τη στήριξη των παραπάνω μέτρων.

[...]

Άρθρο 3

Με την παρούσα απόφαση επιβάλλονται, για τις παραβάσεις του άρθρου 1 που διαπιστώθηκαν, τα ακόλουθα πρόστιμα στις παρακάτω επιχειρήσεις:

[...]

xvii) Stora Kopparbergs Bergslags AB, πρόστιμο 11 250 000 ECU·

[...]».

- 3 Κατά την απόφαση, η παράβαση εξελέγχθηκε στο πλαίσιο ενός φορέα γνωστού ως Product Group Paperboard (στο εξής: PG Paperboard), ο οποίος απετελείτο από διάφορες ομάδες ή επιτροπές.
- 4 Εντός του φορέα αυτού συστάθηκε, περί τα μέσα του 1986, μια Presidents Working Group (ομάδα εργασίας προέδρων, στο εξής: PWG), αποτελούμενη από υψηλά ισταμένους εκπροσώπους των (οκτώ περίπου) μεγαλύτερων παραγωγών χαρτονιού της Κοινότητας.
- 5 Η PWG είχε ως βασική δραστηριότητα να συζητεί και να διαβουλεύεται για την αγορά, τα μερίδια αγοράς, τις τιμές και την παραγωγική ικανότητα. Ειδικότερα, ελάμβανε βασικές αποφάσεις τόσο για το χρονοδιάγραμμα όσο και για το επίπεδο των αυξήσεων των τιμών που θα πραγματοποιούσαν οι παραγωγοί.
- 6 Η PWG υπέβαλλε εκθέσεις στην President Conference (συμβούλιο προέδρων, στο εξής: PC), στην οποία μετείχαν (κατά το μάλλον ή ήττον τακτικά) όλοι σχεδόν οι διευθύνοντες σύμβουλοι των οικείων επιχειρήσεων. Η PC συνερχόταν κατά την υπό κρίση περίοδο δύο φορές ετησίως.
- 7 Περί τα τέλη του 1987, συστάθηκε η Joint Marketing Committee (κοινή επιτροπή μάρκετινγκ, στο εξής: JMC). Βασικό της έργο ήταν αφενός μεν να προσδιορίζει εάν και, εφόσον ναι, με ποιον τρόπο θα μπορούσαν να τεθούν σε ισχύ οι αυξήσεις των τιμών, αφετέρου δε να επεξεργάζεται τις λεπτομέρειες των πρωτοβουλιών για τις τιμές που απεφάσισε η PWG για καθεμία χώρα μεμονωμένα και για τους κυριότερους πελάτες με στόχο τη δημιουργία ενός συστήματος ισοδυνάμων τιμών στην Ευρώπη.
- 8 Τέλος, η «οικονομική επιτροπή» (στο εξής: OE) συζητούσε θέματα όπως οι διακυμάνσεις των τιμών στις εθνικές αγορές και οι ανεκτέλεστες παραγγελίες και γνωστοποιούσε τα πορίσματά της στην JMC ή, πριν από τα τέλη του 1987, στην

προκάτοχο της JMC, Marketing Committee. Η ΟΕ απετελείτο από διευθυντές μάρκετινγκ ή/και πωλήσεων των περισσότερων από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και συνερχόταν περισσότερες από μία φορές ετησίως.

- 9 Όπως προκύπτει ακόμη από την απόφαση, η Επιτροπή έκρινε ότι οι δραστηριότητες της PG Paperboard υπεβουθούντο από την ανταλλαγή πληροφοριών που γινόταν μέσω της εταιρείας καταπιστευτικής διαχειρίσεως Fides με έδρα τη Ζυρίχη (Ελβετία). Κατά την απόφαση, τα περισσότερα μέλη της PG Paperboard υπέβαλλαν στη Fides περιοδικές εκθέσεις σχετικά με τις παραγγελίες, την παραγωγή, τις πωλήσεις και τη χρησιμοποίηση της παραγωγικής ικανότητας. Οι εκθέσεις αυτές συγκεντρώνονταν στο πλαίσιο του συστήματος Fides, τα δε συγκεντρωμένα κατ' αυτόν τον τρόπο στοιχεία διαβιβάζονταν στη συνέχεια στους μετέχοντες.
- 10 Η προσφεύγουσα Stora Kopparbergs Bergslags AB (στο εξής: Stora), ευρωπαϊκή επιχείρηση παραγωγής χαρτονιού, εξαγόρασε την επιχείρηση Kopparfors, από 1ης Ιανουαρίου 1987 (βλ. τον συνημμένο στην απόφαση της Επιτροπής πίνακα 8). Το 1990, εξαγόρασε τον γερμανικό όμιλο προϊόντων χαρτου Feldmühle-Nobel (στο εξής: όμιλος FeNo), μέσω της μητρικής εταιρείας αυτού, Feldmühle-Nobel AG (στο εξής: FeNo). Κατά τον χρόνο της εξαγοράς, ο όμιλος FeNo περιελάμβανε την εταιρεία Feldmühle, η οποία κατείχε ήδη τις Papeteries Béghin-Corbehem (στο εξής: CBC).
- 11 Κατά την απόφαση της Επιτροπής, οι Feldmühle, Kopparfors και CBC μετείχαν στη σύμπραξη καθ' όλη την καλυπτόμενη από αυτήν περίοδο. Περαιτέρω, η Feldmühle και η CBC μετείχαν στις συναντήσεις της PWG.
- 12 Αναφέρεται επίσης ότι «οι πρώην χαρτοποιές Kopparfors και Feldmühle ενσωματώθηκαν αργότερα και αποτελούν σήμερα τον τομέα Billerud του ομίλου Stora» (αιτιολογική σκέψη 11).

- 13 Κατά την αιτιολογική σκέψη 158 της αποφάσεως της Επιτροπής: «Η Stora αποδέχεται ότι είναι υπεύθυνη για τη συνέργεια στην παράβαση των θυγατρικών της εταιρειών Feldmühle, Kopparfors και CBC, τόσο πριν όσο και μετά την εξαγορά τους από τον όμιλο.» Η Επιτροπή έκρινε, άλλωστε, ότι η προσφεύγουσα ήταν, λόγω συμμετοχής της Feldmühle και της CBC στις συναντήσεις της PWG, μία από τους «επί κεφαλής» και έφερε, γι' αυτό τον λόγο, ιδιαίτερη ευθύνη.
- 14 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 24 Οκτωβρίου 1994, η προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή, με την οποία ζητεί, κυρίως μεν την ακύρωση της αποφάσεως καθ' όσον την αφορά, επικουρικώς δε την ακύρωση ή τη μείωση του επιβληθέντος προστίμου.
- 15 Με απόφαση της 14ης Μαΐου 1998, T-354/94, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. II-2111, στο εξής: απόφαση του Πρωτοδικείου), το Πρωτοδικείο ακύρωσε μερικώς το άρθρο 2 του διατακτικού της αποφάσεως της Επιτροπής και απέρριψε την προσφυγή κατά τα λοιπά.
- 16 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 27 Σεπτεμβρίου 1998, η προσφεύγουσα άσκησε, δυνάμει του άρθρου 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, αναίρεση κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου.
- 17 Προς στήριξη της αιτήσεώς της, η προσφεύγουσα προέβαλε τρεις λόγους αναίρεσεως.
- 18 Με τον πρώτο λόγο, επικαλέστηκε παράβαση των άρθρων 85 της Συνθήκης και 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), και προσβολή των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου. Με το πρώτο σκέλος του λόγου αυτού, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι το Πρωτοδικείο

είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, καθ' όσον έκρινε ότι έπρεπε να καταλογισθούν σ' αυτήν οι διαπραχθείσες από τη θυγατρική της Kopparfors παραβάσεις του άρθρου 85 της Συνθήκης, χωρίς να λάβει υπόψη ότι η Επιτροπή δεν μπόρεσε να αποδείξει αν η προσφεύγουσα είχε όντως επηρεάσει την εμπορική πολιτική της Kopparfors. Κατά το δεύτερο σκέλος του λόγου, η πλάνη περί το δίκαιο συνίστατο στο ότι οι παραβάσεις τις οποίες διέπραξαν η Feldmühle και η CBC πριν και μετά την εξαγορά τους από την προσφεύγουσα έπρεπε να καταλογισθούν σ' αυτήν, διότι δεν ηδύνατο να αγνοεί τη συμμετοχή τους στην παράβαση, ούτε έλαβε μέτρα για να εμποδίσει τη συνέχιση της παραβάσεως (σκέψη 83 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου).

- 19 Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως αφορούσε την έλλειψη αιτιολογίας του τρόπου υπολογισμού του προστίμου.
- 20 Ο τρίτος λόγος αναιρέσεως κατελόγιζε στο Πρωτοδικείο πλάνη περί το δίκαιο, καθ' ό,τι έκρινε ότι η ανυπαρξία της φερομένης επιδράσεως επί των τιμών δεν επηρέαζε τη σοβαρότητα της παραβάσεως.
- 21 Με την απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, I-9925, στο εξής: απόφαση του Δικαστηρίου), το Δικαστήριο απέρριψε τον δεύτερο και τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, καθώς και το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως.
- 22 Αντιθέτως, δέχθηκε το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε:

«35 Από τη σκέψη 81 της [...] αποφάσεως [του Πρωτοδικείου] προκύπτει ότι, το 1990, η αναιρεσείουσα “συνήψε [...] συμβάσεις για την αγορά του 75 % περιόπου των μετοχών του ομίλου FeNo, στον οποίο ανήκε η εταιρία

Feldmühle, και ότι η πραγματική μεταβίβαση των μετοχών συντελέστηκε μόλις τον Σεπτέμβριο του 1990” και ότι η αναιρεσείουσα “δήλωσε ότι στα τέλη 1990 αγόρασε μετοχές από μικρούς μετόχους, οπότε κατείχε το 97,84 % των μετοχών του FeNo”.

- 36 Το Πρωτοδικείο όμως καταλόγισε στην αναιρεσείουσα την παραβατική συμπεριφορά της Feldmühle και της CBC για τον προ του Σεπτεμβρίου 1990 χρόνο.
- 37 Συναφώς, επισημαίνεται ότι για την παράβαση, κατ’ αρχήν, ευθύνεται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την οικεία επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεώς της, έστω και αν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της περί διαπιστώσεως της παραβάσεως αποφάσεως, η εκμετάλλευση της επιχειρήσεως τελούσε υπό την ευθύνη άλλου προσώπου.
- 38 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η Feldmühle και η CBC εξακολούθησαν να υφίστανται αφότου η αναιρεσείουσα ανέλαβε τον έλεγχό τους τον Σεπτέμβριο του 1990, οπότε η ευθύνη της συμπεριφοράς τους έπρεπε να καταλογισθεί στο νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την εκμετάλλευσή τους κατά τον προ της εξαγοράς τους από την αναιρεσείουσα χρόνο.
- 39 Το ότι, κατά τον εν λόγω χρόνο, η αναιρεσείουσα δεν ηδύνατο να αγνοεί τη συμμετοχή τους στη σύμπραξη, διότι και η ίδια μετείχε σ’ αυτήν από τον Ιανουάριο του 1987 μέσω της θυγατρικής της Korparfors, δεν αρκεί — όπως ορθώς επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στην παράγραφο 80 των προτάσεών του — για να της καταλογισθεί η ευθύνη των παραβάσεων τις οποίες είχαν διαπράξει οι εταιρίες αυτές προ της εξαγοράς τους.

- 40 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτός, ως προς το σημείο αυτό, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως και ν' αναιρεθεί, γι' αυτόν τον λόγο, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.»
- 23 Στη σκέψη 79 της αποφάσεώς του, το Δικαστήριο έκρινε ότι, «επειδή από τη δικογραφία δεν προκύπτει τί μερίδιο αντιπροσώπευαν οι δραστηριότητες της Feldmühle και της CBC εντός του κύκλου εργασιών της αναιρεσεύουσας, το Δικαστήριο πρέπει να αναπέμψει την υπόθεση στο Πρωτοδικείο για να εκτιμήσει αυτό εκ νέου το ύψος του προστίμου, με γνώμονα τα όσα εκτίθενται στις σκέψεις 37 έως 40 της παρούσας αποφάσεως, και να επιφυλαχθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα».
- 24 Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο αναίρεσε μερικώς την απόφαση του Πρωτοδικείου, «κατά το μέτρο που καταλογίζει στην Stora Kopparbergs Bergslags AB την ευθύνη των παραβάσεων που διέπραξαν η Feldmühle και οι Papeteries Béghin-Corbehem προ του Σεπτεμβρίου 1990» (παράγραφος 1 του διατακτικού), απέρριψε την αίτηση αναιρέσεως κατά τα λοιπά, ανέπεμψε την υπόθεση στο Πρωτοδικείο και επιφυλάχθηκε ως προς τα δικαστικά έξοδα.
- 25 Η εκδίκαση της υποθέσεως ανατέθηκε στο πρώτο πενταμελές τμήμα του Πρωτοδικείου.
- 26 Σύμφωνα με το άρθρο 119 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, η προσφεύγουσα και η καθής κατέθεσαν υπόμνημα εγγράφων παρατηρήσεων.
- 27 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (πρώτο πενταμελές τμήμα) αποφάσισε την έναρξη της προφορικής διαδικασίας. Στο πλαίσιο των μέτρων οργάνωσης της διαδικασίας, κάλεσε την προσφεύγουσα να απαντήσει εγγράφως σε σειρά ερωτήσεων, πράγμα που αυτή έπραξε εντός της ταχθείσας προθεσμίας.

- 28 Οι διάδικοι αγόρευαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 2ας Οκτωβρίου 2001.
- 29 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα προσκόμισε έγγραφο, το οποίο, αφού κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή, περιελήφθη στη δικογραφία.

Αιτήματα των διαδίκων υποβληθέντα μετά την αναπομπή

- 30 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο να μειώσει το πρόστιμο που της επιβλήθηκε με το άρθρο 3 της αποφάσεως της Επιτροπής, δεν υποβάλλει όμως αίτημα ως προς τα δικαστικά έξοδα.
- 31 Η Επιτροπή, χωρίς να υποβάλλει ρητά αιτήματα, φρονεί, κυρίως μεν, ότι η Stora πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνη για την προ του Σεπτεμβρίου 1990 συμπεριφορά της Feldmühle και της CBC, οπότε δεν πρέπει να μεταβληθεί το πρόστιμο. Επικουρικώς δε, θεωρεί ότι το πρόστιμο πρέπει να οριστεί σε κατάλληλο ύψος. Δεν υποβάλλει αίτημα ως προς τα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 32 Η Stora φρονεί ότι, κατόπιν της αποφάσεως του Δικαστηρίου (ειδικότερα σκέψη 79), στο Πρωτοδικείο εναπόκειται να επανεκτιμήσει το ύψος του προστίμου που επι-

βλήθηκε με το άρθρο 3 της αποφάσεως της Επιτροπής, λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν μπορεί να της καταλογιστεί η ευθύνη για τις παραβάσεις στις οποίες υπέπεσαν η Feldmühle και η CBC πριν από την εξαγορά τους τον Σεπτέμβριο του 1990.

- 33 Κατ' αρχάς, υπενθυμίζει ότι το ύψους 11 250 000 ECU πρόστιμο υπολογίστηκε βάσει του κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε εντός της κοινοτικής αγοράς χαρτονιού το 1990 (375,5 εκατομμύρια ECU), ότι ο βασικός συντελεστής του προστίμου ανήλθε σε 9 % του εν λόγω κύκλου εργασιών, ότι ελήφθη υπόψη συμμετοχή στην παράβαση διάρκειας 60 μηνών και ότι της παραχωρήθηκε μείωση του προστίμου κατά δύο τρίτα λόγω της συνεργασίας της.
- 34 Ακολούθως, στηριζόμενη στις σκέψεις 37 έως 40 της αποφάσεως του Δικαστηρίου, τονίζει ότι δεν μπορεί να θεωρείται υπεύθυνη για τη συμμετοχή της Feldmühle και της CBC στη σύμπραξη κατά τον προ της εξαγοράς τους, τον Σεπτέμβριο του 1990, χρόνο. Εν όψει της σκέψεως 79 της αποφάσεως του Δικαστηρίου, κατά την οποία αυτό δεν είναι σε θέση να αποφανθεί οριστικά, διότι δεν γνωρίζει τί μερίδιο αντιπροσώπευαν οι δραστηριότητες της Feldmühle και της CBC εντός του κύκλου εργασιών τον οποίο είχε πραγματοποιήσει, εντός της κοινοτικής αγοράς χαρτονιού, η προσφεύγουσα προ του Σεπτεμβρίου 1990, το μερίδιο των δραστηριοτήτων αυτών εντός του κύκλου εργασιών της δεν έπρεπε να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό του προστίμου.
- 35 Εντός του συνολικού κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε το 1990 στην κοινοτική αγορά χαρτονιού, ήτοι 375,5 εκατομμύρια ECU, και στον οποίο η Επιτροπή στήριξε τον υπολογισμό του επιβληθέντος προστίμου, το αποδιδόμενο στην Korparfors μερίδιο ανερχόταν σε 162 667 810 ECU (βάσει του συντελεστή μετατροπής τον οποίο δημοσίευσε η Ευρωστάτ για το έτος 1990). Το υπόλοιπο του κύκλου εργασιών αναφοράς, ήτοι 212 832 190 ECU, πραγματοποίησαν η Feldmühle και η CBC.
- 36 Από την απόφαση του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η προ του Σεπτεμβρίου 1990 περίοδος δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για τον προσδιορισμό της διάρκειας των

παραβάσεων που διέπραξαν η Feldmühle και η CBC για τις οποίες μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη η προσφεύγουσα, οπότε αυτή μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για τις παραβάσεις της Feldmühle και της CBC μόνο για την εννεάμηνη περίοδο μεταξύ Σεπτεμβρίου 1990 και Μαΐου 1991.

- 37 Άλλωστε, ο βασικός συντελεστής του προστίμου που της επιβλήθηκε καθορίστηκε σε 9 %, με την αιτιολογία ότι, λόγω της συμμετοχής της στις συναντήσεις της PWG, θεωρήθηκε ως μία από τους «επί κεφαλής» της συμπράξεως. Πλην όμως στις συναντήσεις της PWG μετείχαν μόνον οι εκπρόσωποι της Feldmühle και ουδέποτε οι εκπρόσωποι της Korparfors. Εφόσον δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μία από τους «επί κεφαλής» κατά την προ του Σεπτεμβρίου 1990 περίοδο, οι προ της χρονολογίας αυτής διαπραχθείσες από την Korparfors παραβάσεις πρέπει να επισύρουν πρόστιμο υπολογιζόμενο βάσει του 7,5 % του κύκλου εργασιών αναφοράς. Επομένως, ο συντελεστής 9 % πρέπει να εφαρμοστεί μόνον από τον Σεπτέμβριο 1990 και μετά.
- 38 Εν όψει των προεκτεθέντων, ο τύπος τον οποίο χρησιμοποίησε για τον υπολογισμό του προστίμου η Επιτροπή εφαρμόζεται ως εξής:

Περίοδος	Επιχείρηση	Κύκλος εργασιών (εκατομμ. ECU)	Συντελεστής (%)	Διάρκεια	Γινόμενο (εκατομμ. ECU)	Μείωση	Πρόστιμο (εκατομμ. ECU)
6.86-8.90	KF	162,667	7,5	51/60	10,37	- 2/3	3,46
9.90-5.91	KF, FM/CBC	375,500	9,0	9/60	5,07	- 2/3	1,69
Σύνολο							5,15

- 39 Επομένως, το πρόστιμο πρέπει να ανέλθει σε 5,15 εκατομμύρια ευρώ.

- 40 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα ζήτησε από το Πρωτοδικείο να λάβει υπόψη, κατά την επιμέτρηση του προστίμου, το γεγονός ότι η Korparfors εξαγοράστηκε μόλις στις αρχές του 1987.

- 41 Η Επιτροπή προβάλλει διαφορετική ερμηνεία της αποφάσεως του Δικαστηρίου από εκείνην της προσφεύγουσας. Αφενός μεν ότι από τη σκέψη 79 της αποφάσεως αυτής δεν προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο οφείλει να εκτιμήσει — πράγμα που, κατά τη Stora, σημαίνει σαφώς να «μειώσει» — το πρόστιμο, αλλ' ότι η υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στο Πρωτοδικείο για να επανεκτιμήσει αυτό το ύψος του προστίμου. Το Δικαστήριο, δηλαδή, δεν υποδεικνύει ποιο πρέπει να είναι το αποτέλεσμα αυτής επανεκτιμήσεως. Αφετέρου δε ότι, κατά τη σκέψη 39 της αποφάσεως του Δικαστηρίου, το γεγονός ότι η Stora δεν ηδύνατο να αγνοεί, λόγω της συμμετοχής της Kopparfors, τη συμπεριφορά της Feldmühle και της CBC δεν αρκούσε για να της καταλογισθεί η ευθύνη· επομένως, δεν λέγεται ότι η προ του Σεπτεμβρίου 1990 ευθύνη εκ της συμπεριφοράς αυτών των επιχειρήσεων δεν μπορούσε να καταλογισθεί στη Stora.
- 42 Κατά συνέπεια, φρονεί ότι στο Πρωτοδικείο τίθεται το ζήτημα αν το Δικαστήριο θεώρησε ότι η Stora δεν ευθυνόταν για την προ της εξαγοράς τους συμπεριφορά της Feldmühle και της CBC, σε περίπτωση δε καταφατικής απαντήσεως, αν το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο πρέπει να μειωθεί. Ακολούθως, αναπτύσσει την επιχειρηματολογία της για καθένα από τα δύο αυτά ζητήματα.
- 43 Πρώτον, η Επιτροπή εκθέτει ότι το Δικαστήριο δεν έκρινε ότι η Stora δεν ευθυνόταν για την προ του Σεπτεμβρίου 1990 συμπεριφορά της Feldmühle και της CBC. Ναι μεν το Δικαστήριο αναιρέσε την απόφαση του Πρωτοδικείου ως προς το συγκεκριμένο αυτό ζήτημα, δεν ακύρωσε όμως την απόφαση της Επιτροπής. Ως προς αυτό, οι διάδικοι βρίσκονται στην προ της αποφάσεως του Πρωτοδικείου κατάσταση, οπότε αυτό δεν κωλύεται να αποφασίσει, υπό το πρίσμα των δύο δικαστικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί στην παρούσα υπόθεση, ότι η Stora ευθυνόταν για την Feldmühle και την CBC. Επομένως, η κρίση του Πρωτοδικείου πρέπει να στηριχθεί σε λόγους άλλους από εκείνους τους οποίους επέκρινε το Δικαστήριο.
- 44 Αναφερόμενη στις σκέψεις 37 έως 40 και 79 της αποφάσεως του Δικαστηρίου, η Επιτροπή παρατηρεί ότι, στη σκέψη 38, το Δικαστήριο δεν έκρινε ότι το νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την διαπραξάσα παράβαση επιχείρηση παραμένει πάντοτε υπεύθυνο για την παράβαση αυτή αν εξακολουθεί να υφίσταται κατά τον χρόνο

εκδόσεως της διοικητικής αποφάσεως, αλλά έκρινε ότι παρέμενε «κατ' αρχήν» υπεύθυνο (σκέψη 37 της αποφάσεως του Δικαστηρίου). Άλλωστε, αν η σκέψη 38 διατύπωνε κάποιον απαρέγκλιτο κανόνα, το Δικαστήριο θα ακύρωνε ως προς το σημείο αυτό την απόφαση της Επιτροπής.

- 45 Κατά το μέτρο που το Πρωτοδικείο δεν ακύρωσε τη διαπίστωση της αποφάσεως της Επιτροπής ότι η Stora ευθυνόταν για την προ του Σεπτεμβρίου 1990 συμπεριφορά της Feldmühle και της CBC, η απόφαση της Επιτροπής παραμένει ισχυρή ως προς το σημείο αυτό. Για να επιτύχει την ακύρωσή της, η Stora έπρεπε να αποδείξει ότι η απόφαση είναι παράνομη. Επομένως, η μόνη συνέπεια της αποφάσεως του Δικαστηρίου είναι ότι δεν χωρεί επίκληση ενός από τα επιχειρήματα τα οποία το Δικαστήριο έχει αποκρούσει.
- 46 Για να προσδιορίσει τί ακριβώς επέκρινε το Δικαστήριο, η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 39 της αποφάσεως του Δικαστηρίου. Η σκέψη αυτή παραπέμπει στη σκέψη 82 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, όπου τονιζόταν ότι η Stora αναπόφευκτα γνώριζε τη συμμετοχή της Feldmühle και της CBC στη σύμπραξη, διότι στη σύμπραξη μετείχε και η Kopparfors, την ευθύνη της οποίας έφερε η Stora. Το Δικαστήριο επέκρινε την εκτίμηση αυτή του Πρωτοδικείου, διότι, έστω και αν αναγνωρίζεται ότι η Stora ευθυνόταν για την Kopparfors, το στοιχείο αυτό δεν αρκούσε για της καταλογιστεί και η ευθύνη της συμπεριφοράς της Feldmühle και της CBC.
- 47 Εν προκειμένω, όμως, το Πρωτοδικείο δεν στηρίχθηκε μόνον στο ότι η Stora γνώριζε τη συμμετοχή της Feldmühle και της CBC προ του Σεπτεμβρίου 1990 για να καταλογίσει στην πρώτη την ευθύνη της συμπεριφοράς των δευτέρων, αλλ' έλαβε υπόψη σειρά στοιχείων που παρατίθενται στις σκέψεις 84 και 85 της αποφάσεώς του. Στο συμπέρασμα, άλλωστε, ότι η Stora έφερε την ευθύνη της Feldmühle και της CBC προ του Σεπτεμβρίου 1990 παρέχει έρεισμα η απάντηση της Stora στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, η οποία επιβεβαιώνει ότι θεωρούσε εαυτήν ευθυνόμενη για τις επιχειρήσεις αυτές για την όλη παράβαση, καθώς και το γεγονός ότι το Πρωτοδικείο δεν επέκρινε τη νομιμότητα της αιτιολογικής σκέψεως 143 της αποφάσεως της Επιτροπής, κατά την οποία, όταν στην παράβαση έχουν μετάρχει πλείονες εταιρίες του ίδιου ομίλου, η Επιτροπή απευθύνεται στη μητρική εταιρία· άλλωστε, ούτε το Δικαστήριο επέκρινε την κρίση του Πρωτοδικείου ως προς το σημείο αυτό.

- 48 Σε παράρτημα των παρατηρήσεών της, η Επιτροπή παραθέτει τα στοιχεία της δικογραφίας που, κατά την άποψή της, στηρίζουν το συμπέρασμα ότι για τις προ του Σεπτεμβρίου 1990 δραστηριότητες της Feldmühle και της CBC ευθύνεται η Stora. Στο παράρτημα αυτό, η Επιτροπή, στηριζόμενη στο κείμενο της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, σχολιάζει το χωρίο της σκέψης 38 της αποφάσεως του Δικαστηρίου, κατά την οποία, «εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η Feldmühle και η CBC εξακολούθησαν να υφίστανται αφότου η αναιρεσεύουσα ανέλαβε τον έλεγχο τους τον Σεπτέμβριο του 1990». Αναφέρεται στα δικόγραφα που κατέθεσαν προ της αποφάσεως του Πρωτοδικείου οι διάδικοι, για να καταδείξει ότι η συνέχιση της υποστάσεως της Feldmühle και της CBC, ως αυτοτελών νομικών προσώπων, μετά την ανάληψη του ελέγχου τους από την προσφεύγουσα είναι αναπόδεικτη και ότι, επομένως, ο συλλογισμός του Δικαστηρίου στηρίζεται σε εσφαλμένη πραγματική αφετηρία.
- 49 Στο ίδιο παράρτημα, η Επιτροπή διατείνεται ότι, ούτως ή άλλως, εκτός του ομίλου Stora δεν υφίσταται νομικό πρόσωπο δυνάμενο να είναι αποδέκτης της αποφάσεως της Επιτροπής. Το να απευθυνθεί η απόφαση σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις εντός του ομίλου Stora έχουσες νομική προσωπικότητα δεν θα είχε καμμία χρησιμότητα, άπαξ το οικονομικό βάρος του προστίμου πρέπει να το φέρει ο όμιλος Stora, τον οποίο εκπροσωπεί η μητρική εταιρία που έχει νομική προσωπικότητα.
- 50 Καταλήγει ότι, παρά την απόφαση του Δικαστηρίου, η απόφαση της Επιτροπής πρέπει να επικυρωθεί κατά το μέτρο που κρίνει ότι η Stora ευθύνεται για την προ του Σεπτεμβρίου 1990 συμπεριφορά της Feldmühle και της CBC, και ότι το ύψος του προστίμου πρέπει να παραμείνει αμετάβλητο.
- 51 Δεύτερον και επικουρικώς, αν υποθεθεί ότι η προβαλλόμενη από τη Stora ερμηνεία της αποφάσεως του Δικαστηρίου, ότι δεν ευθύνεται για την προ του Σεπτεμβρίου 1990 συμπεριφορά της Feldmühle και της CBC, είναι ορθή, το πρόστιμο δεν μπορεί να μειωθεί κατά την προτεινόμενη αναλογία.

- 52 Συγκεκριμένα, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το ύψος του επιβληθέντος στη Stora προστίμου μειώθηκε κατά δύο τρίτα χάρη στις αποδείξεις της υπέρθεσης της συμπράξεως τις οποίες της προσκόμισε και χάρη στο γεγονός ότι δεν αμφισβήτησε την ουσία των πραγματικών ισχυρισμών (αιτιολογικές σκέψεις 171 και 172 της αποφάσεως της Επιτροπής): μειώθηκε έτσι από 33 795 000 ECU σε 11 250 000 ECU. Έτσι, παρ' όλων ότων διευκόλυνε το έργο της Επιτροπής, η προσφεύγουσα ανέλαβε τον κίνδυνο να τιμωρηθεί με πρόστιμο για ολόκληρη τη διάρκεια της παραβάσεως και για όλες τις θυγατρικές της.
- 53 Η θέση — συνεχίζει η Επιτροπή — μιας επιχειρήσεως που συνεργάζεται με αυτήν και εκτίθεται, κατ' αυτόν τον τρόπο, στον κίνδυνο να επιβαρυνθεί με βαρύτατο πρόστιμο είναι πολύ διαφορετική από τη θέση μιας επιχειρήσεως που δεν αναλαμβάνει αυτόν τον κίνδυνο. Κατά τον χρόνο της διοικητικής διαδικασίας, η Stora τής έδωσε την εντύπωση ότι αναλάμβανε αυτόν τον κίνδυνο. Η τωρινή της όμως επιχειρηματολογία σημαίνει κατ' ανάγκην ότι τελικά δεν ανέλαβε αυτόν τον κίνδυνο, εφόσον το κύριο μέρος του κύκλου εργασιών για τον προ του 1990 χρόνο θα ετίθετο εκτός υπολογισμού του προστίμου.
- 54 Εξ αυτών μπορεί να αντληθεί το συμπέρασμα ότι το γεγονός ότι η Stora συμπεριφέρεται τώρα σαν να μην είχε ποτέ αναλάβει, κατά μέγα μέρος, τον κίνδυνο που είχε φανεί ότι αναλάμβανε (ή ότι δεν είχε συνεργαστεί όσο είχε νομίσει η Επιτροπή στην απόδειξη της παραβάσεως που την αφορούσε) μειώνει σε μεγάλο βαθμό τις ελαφρυντικές περιστάσεις, τουλάχιστον κατά το μέτρο του κινδύνου που θεωρήθηκε ότι αναλάμβανε.
- 55 Διακρίνοντας μεταξύ, αφενός μεν, της συνδρομής την οποία παρέσχε η Stora στην εναντίον της ίδιας κατηγορία μη αμφισβητώντας ούτε την ύπαρξη της συμπράξεως ούτε τη συμμετοχή της σ' αυτήν, αφετέρου δε, της συνεργασίας της στην απόδειξη της συμμετοχής άλλων επιχειρήσεων, η Επιτροπή θεωρεί ότι μόνον η τελευταία αυτή μορφή συνεργασίας (αιτιολογική σκέψη 171 της αποφάσεως της Επιτροπής) εξακολουθεί να δικαιολογεί την κατά ένα τρίτο μείωση του προστίμου. Αντιθέτως, η μείωση του προστίμου κατά το έτερο ένα τρίτο παύει να δικαιολογείται.

- 56 Βάσει των ανωτέρω στοιχείων, το τελικό ύψος του προστίμου ανέρχεται σε 10 700 000 ευρώ, ήτοι μείωση κατά 550 000 ευρώ σε σχέση προς το ποσό που παρατίθεται στο άρθρο 3 της αποφάσεως της Επιτροπής.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 57 Κατ' αρχάς, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθ' όσον έκρινε την Stora υπεύθυνη για τις παραβάσεις που είχαν διαπράξει προ της εξαγοράς τους η Feldmühle και η CBC και αναιρέσε, για τον λόγο αυτόν, την απόφαση του Πρωτοδικείου. Το Δικαστήριο δεν ακύρωσε, όμως, την απόφαση της Επιτροπής, παρ' όλον ότι η προσφεύγουσα, με την αίτηση αναιρέσεως, υπέβαλε σχετικό αίτημα (σκέψη 19).
- 58 Ακολούθως, επισημαίνεται ότι, επειδή από τη δικογραφία δεν προέκυπτε τί μερίδιο αντιπροσώπευαν οι δραστηριότητες της Feldmühle και της CBC εντός του κύκλου εργασιών του 1990 της προσφεύγουσας, το Δικαστήριο αποφάσισε «να αναπέμψει την υπόθεση στο Πρωτοδικείο για να εκτιμήσει αυτό εκ νέου το ύψος του προστίμου, με γνώμονα τα όσα εκτίθενται στις σκέψεις 37 έως 40 της [...] αποφάσεως [του Δικαστηρίου], και να επιφυλαχθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα» (σκέψη 79).
- 59 Στο πλαίσιο όμως της κατόπιν αναπομπής διαδικασίας, οι διάδικοι δεν συμφωνούν επί των συνεπειών που πρέπει να αντληθούν από την απόφαση του Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, η μεν Stora φρονεί ότι το ύψος του προστίμου πρέπει οριστέι λαμβάνοντας υπόψη ότι η ευθύνη για τις παραβάσεις στις οποίες υπέπεσαν η Feldmühle και η CBC πριν από τον Σεπτέμβριο του 1990 δεν μπορεί να της καταλογιστεί, η δε Επιτροπή θεωρεί ότι το Δικαστήριο δεν ρύθμισε το ζήτημα του καταλογισμού της παραβατικής συμπεριφοράς της Feldmühle και της CBC. Συναφώς, η Επιτροπή τονίζει αφενός μεν ότι η απόφαση της Επιτροπής δεν ακυρώθηκε ως προς το σημείο αυτό, αφετέρου δε ότι ο καταλογισμός της προ της εξαγοράς τους παραβατικής συμπεριφοράς της Feldmühle και της CBC εξακολουθεί να δικαιολογείται βάσει του σκεπτικού της αποφάσεως του Πρωτοδικείου και των στοιχείων της δικογραφίας.

- 60 Συναφώς, από την ανάγνωση των σκέψεων 37 έως 39 της αποφάσεως του Δικαστηρίου (που παρατίθενται ανωτέρω στη σκέψη 22) προκύπτει ότι δεν αρκεί να γνωρίζει η εξαγοράζουσα επιχείρηση ότι οι εξαγοραζόμενες επιχειρήσεις μετείχαν σε παράβαση προ της εξαγοράς τους, για να της καταλογισθεί η προ αυτής παραβατική τους συμπεριφορά. Η πραγματική αυτή περίπτωση, ότι δηλαδή η εξαγοράζουσα επιχείρηση δεν αγνοούσε την παραβατική συμπεριφορά των εξαγοραζομένων επιχειρήσεων, δεν αρκεί για να καταστήσει ανεφάρμοστο τον κανόνα ότι «για την παράβαση, κατ' αρχήν, ευθύνεται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την οικεία επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεώς της, έστω και αν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της περι διαπιστώσεως της παραβάσεως αποφάσεως, η εκμετάλλευσή της επιχειρήσεως τελούσε υπό την ευθύνη άλλου προσώπου».
- 61 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, εκτός του ότι η Stora γνώριζε την προ της εξαγοράς τους συμπεριφορά της Feldmühle και της CBC, συντρέχουν εν προκειμένω και άλλα νομικά και πραγματικά στοιχεία δικαιολογούντα τον καταλογισμό της σ' αυτήν.
- 62 Πρώτον, επισημαίνει ότι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την οικεία επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως «κατ' αρχήν» μόνον ευθύνεται γι' αυτήν, πράγμα που δεν ισχύει εν προκειμένω. Το ανεφάρμοστο αυτού του κανόνα στα επίδικα πραγματικά περιστατικά επιρρωννύει το γεγονός ότι το Δικαστήριο δεν ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής.
- 63 Το Πρωτοδικείο δεν συμμερίζεται αυτό το πρώτο επιχείρημα. Πράγματι, πέραν του ότι ο προσδιορισμός «κατ' αρχήν» εμφανίζεται σε όλες τις άλλες αποφάσεις που έχει εκδώσει το Δικαστήριο επί των αιτήσεων αναιρέσεως που ασκήθηκαν κατά των αποφάσεων του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998 και στις οποίες παραθέτει αυτόν τον κανόνα δικαίου (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-248/98 P, KNP BT κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9641, σκέψη 71, C-279/98 P, Cascades κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9693, σκέψη 78, και C-297/98 P, SCA Holding κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-10101, σκέψη 27), το γεγονός ότι το Δικαστήριο δεν ακύρωσε ως προς το σημείο αυτό την απόφαση της Επιτροπής δεν είναι καθοριστικό.

64 Έτσι, το Δικαστήριο, επιληφθέν παρομοίου ζητήματος στην υπόθεση επί της οποίας η απόφαση δημοσιεύεται σήμερα (απόφαση του Πρωτοδικείου της 28ης Φεβρουαρίου 2002, T-308/94, Cascades κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-813), με την προαναφερθείσα απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, Cascades κατά Επιτροπής, δεν ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής, αλλ' ανέπεμψε απλώς την υπόθεση στο Πρωτοδικείο για να εκτιμήσει αυτό το ύψος του προστίμου. Εξ άλλου, σε μια απ' τις άλλες υποθέσεις που είχαν ως αντικείμενο αίτηση ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, το Δικαστήριο, αποφαινόμενο το ίδιο οριστικώς επί της διαφοράς, μείωσε το πρόστιμο χωρίς να έχει προηγουμένως ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής (προαναφερθείσα απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, KNP BT κατά Επιτροπής). Πράγματι, το Δικαστήριο, αφού αναιρέσε την παράγραφο 1 του διατακτικού της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-309/94, KNP BT κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. II-1007), για τον λόγο ότι το Πρωτοδικείο είχε παραλείψει ν' απαντήσει στο επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι έπρεπε, ούτως ή άλλως, να ευθύνεται για τη συμπεριφορά μιας επιχειρήσεως (της Badische) από της εξαγοράς της και μόνον, αποφάσισε να αποφανθεί το ίδιο επί της προσφυγής ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής. Παρ' όλον δε ότι διαπίστωσε ότι η KNP BT δεν ευθυνόταν για την παράβαση την οποία είχε διαπράξει η Badische κατά το χρονικό διάστημα από τα μέσα 1986 μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1987, το Δικαστήριο δεν ακύρωσε την απόφαση για τον λόγο αυτόν, αλλά μείωσε το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο.

65 Δεύτερον, η Επιτροπή διατείνεται ότι τα στοιχεία τα οποία έλαβε υπόψη το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 84 και 85 της αποφάσεώς του παραμένουν ισχυρά. Κατά τις σκέψεις 84 και 85 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου:

«84 Το συμπέρασμα αυτό ουδόλως αναιρεί το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι, δυνάμει της γερμανικής νομοθεσίας, δεν διέθετε την εξουσία να επηρεάσει αποφασιστικά την εμπορική πολιτική της Feldmühle, ούτε, κατ' επέκταση, της CBC. Η προσφεύγουσα, μάλιστα, δεν ισχυρίστηκε καν ότι επιχείρησε να σταματήσει την επίδικη παράβαση, απευθύνοντας, π.χ., προς τούτο ένα απλό αίτημα στο διοικητικό συμβούλιο της Feldmühle.

85 Εν όψει των παραπάνω εξελίξεων, η Επιτροπή είχε όντως την εξουσία να καταλογίσει στην προσφεύγουσα τη συμπεριφορά των ενεχομένων εταιριών. Τη διαπίστωση αυτή στηρίζει η συμπεριφορά την οποία τήρησε η προ-

σφεύγουσα κατά τη διοικητική διαδικασία, κατά την οποία εμφανίστηκε ως η μοναδική συνομλήτρια της Επιτροπής, από πλευράς των εταιριών του ομίλου Stora, όσον αφορά την επίδικη παράβαση (βλ., κατ' αναλογία, την απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Οκτωβρίου 1989, 374/87, Ογκem κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 3283, σκέψη 6). Τέλος, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η επιλογή της προσφεύγουσας ως αποδέκτριας της αποφάσεως συνάδει προς τα γενικά κριτήρια τα οποία όρισε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 143 της αποφάσεως (βλ. σκέψη 58 ανωτέρω), εφόσον στη σκοπούμενη παράβαση συνήργησαν περισσότερες της μιας επιχειρήσεις του ομίλου Stora.»

66 Όμως, η σκέψη 84 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου δεν συνηγορεί υπέρ της απόψεως της Επιτροπής, εφόσον η εκτίμηση την οποία περιέχει αφορά την αδυναμία της προσφεύγουσας να επηρεάσει αποφασιστικά την εμπορική πολιτική της Feldmühle και, κατ' επέκταση, της CBC, μετά την αγορά των μετοχών της FeNo από τη Stora.

67 Ούτε η επίκληση της σκέψεως 85, που προσθέτει δύο χωριστές εκτιμήσεις, είναι λυσιτελής.

68 Η πρώτη εκτίμηση (δεύτερη περίοδος της σκέψεως 85) παρέχει πρόσθετο έρεισμα σε μια διαπίστωση και, επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί καθοριστική ως προς το καταλογιστόν της προ της εξαγοράς παραβατικής συμπεριφοράς. Συγκεκριμένα, ο κύριος λόγος που ώθησε το Πρωτοδικείο να καταλογίσει τη συμπεριφορά αυτή στην προσφεύγουσα διατυπώνεται στη σκέψη 82 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, κατά την οποία, «εφόσον η συμπεριφορά της Kopparfors πρέπει να καταλογισθεί στην προσφεύγουσα, δικαίως η Επιτροπή τόνισε, στις ατομικές πληροφορίες της ανακοινώσεως των αιτιάσεων [...], ότι η προσφεύγουσα δεν ηδύνατο να αγνοεί την αντίθετη στον ανταγωνισμό συμπεριφορά της Feldmühle και της CBC». Το ότι, επομένως, η προσφεύγουσα εμφανίστηκε, κατά τη διοικητική διαδικασία, ως ο μοναδικός, για λογαριασμό των εταιριών του ομίλου Stora, συνομηλήτης της Επιτροπής σχετικά με την επίδικη παράβαση επικουρικό μόνον χαρακτήρα έχει σε σχέση με τον κύριο αυτό λόγο.

- 69 Ως προς τη δεύτερη εκτίμηση (τρίτη περίοδος της σκέψεως 85), σχετικά με τον προσήκοντα αποδέκτη της αποφάσεως, ισχύει μόνο για την κατάσταση που ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής.
- 70 Κατά συνέπεια, εν όψει των επιδίκων πραγματικών περιστατικών, η απόφαση του Δικαστηρίου έχει την έννοια ότι για τις παραβάσεις που διέπραξαν προ της εξαγοράς τους από την προσφεύγουσα κατ' αρχήν ευθύνεται «το νομικό πρόσωπο» που διηύθυνε τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, ήτοι την Feldmühle και την CBC, προ της εν λόγω εξαγοράς. Επομένως, το ότι κατά την ημέρα της εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, ήτοι στις 13 Ιουλίου 1994, υφίστατο το νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την Feldmühle και την CBC προ του Σεπτεμβρίου 1990 αρκεί για ν' αποκλείσει τον καταλογισμό της συμπεριφοράς τους στη Stora. Συναφώς, η εκτίμηση του Δικαστηρίου ότι «δεν αμφισβητείται ότι η Feldmühle και η CBC εξακολούθησαν να υφίστανται αφότου η αναιρεσείουσα ανέλαβε τον έλεγχό τους τον Σεπτέμβριο του 1990» (σκέψη 38) δεν μπορεί να θεωρηθεί ως καθοριστική, άπαξ εκείνο που έχει σημασία, για την εφαρμογή του κανόνα τον οποίο διατύπωσε στη σκέψη 37 της αποφάσεώς του, είναι το αν, την ημέρα της εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, το νομικό πρόσωπο που ευθυνόταν για την εκμετάλλευσή της κατά τον προ της εξαγοράς τους από την προσφεύγουσα χρόνο εξακολούθησε να υφίσταται.
- 71 Για να βεβαιωθεί ότι το νομικό αυτό πρόσωπο εξακολούθησε να υφίσταται στις 13 Ιουλίου 1994, το Πρωτοδικείο έθεσε στην προσφεύγουσα σειρά γραπτών ερωτήσεων. Με τις απαντήσεις της, η προσφεύγουσα ανέφερε ότι μητρική εταιρία της Feldmühle, όπως και της θυγατρικής της CBC, ήταν η FeNo και ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, η τελευταία υφίστατο υπό την εταιρική επωνυμία FPB Holding AG. Ισχυρίστηκε, εξ άλλου, ότι η Feldmühle και η CBC εξακολούθησαν να υφίστανται ως νομικά πρόσωπα μέχρι την ημέρα εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής.
- 72 Υπ' αυτές τις συνθήκες, η Επιτροπή έφερε το βάρος της αποδείξεως ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, δεν υφίστατο νομικό πρόσωπο στο οποίο να μπορεί να καταλογιστεί η προ της εξαγοράς τους από τη Stora παραβατική συμπεριφορά των επιχειρήσεων Feldmühle και CBC. Η Επιτροπή όμως δεν προ-

σκόμισε τέτοια απόδειξη, εφόσον δεν απέδειξε ότι οι εταιρίες FeNo, Feldmühle ή CBC είχαν λυθεί πριν από την ημέρα εκδόσεως της αποφάσεως της.

- 73 Συνεπώς, το Πρωτοδικείο υποχρεούται να εκτιμήσει εκ νέου το ύψος του επιβληθέντος στην προσφεύγουσα προστίμου, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 3 της αποφάσεως της Επιτροπής, ανέρχεται σε 11 250 000 ECU, λαμβάνοντας υπόψη ότι η ευθύνη των παραβάσεων που διέπραξαν η Feldmühle και η CBC προ του Σεπτεμβρίου 1990 δεν μπορεί να καταλογιστεί στην προσφεύγουσα.
- 74 Κατά το μέτρο που η προ του Σεπτεμβρίου 1990 παραβατική συμπεριφορά της Feldmühle και της CBC δεν μπορεί να καταλογιστεί στη Stora, αυτή πρέπει να φέρει την ευθύνη, για τον προ της εξαγοράς τους χρόνο, μόνον της συμπεριφοράς της Korparfors. Όπως προκύπτει από τον συνημμένο στην απόφαση της Επιτροπής πίνακα 8, η Stora εξαγόρασε την Korparfors από 1ης Ιανουαρίου 1987. Κατά το άρθρο 1, όμως, της αποφάσεως της Επιτροπής, η Stora μετείχε στην παράβαση από τα μέσα του 1986. Επομένως, σύμφωνα με την αντίληψη του Δικαστηρίου, δεν μπορεί να καταλογιστεί στη Stora η ευθύνη εκ της συμπεριφοράς της Korparfors για την περίοδο μεταξύ Ιουνίου 1986 και 1ης Ιανουαρίου 1987, άπαξ, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, η Korparfors εξακολούθησε να υφίσταται ως νομικό πρόσωπο, όπως διαβεβαίωσε η προσφεύγουσα χωρίς να την αντικρούσει ως προς το σημείο αυτό η Επιτροπή.
- 75 Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας, την οποία του αναγνωρίζουν τα άρθρα 229 ΕΚ και 17 του κανονισμού 17, το Πρωτοδικείο είναι αρμόδιο να εκτιμά τον πρόσφορο χαρακτήρα του ύψους του προστίμου. Εν προκειμένω, η εκτίμηση αυτή επιβάλλει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η ευθύνη για τις διαπραχθείσες από την Korparfors προ της 1ης Ιανουαρίου 1987 παραβάσεις δεν μπορεί να καταλογιστεί στη Stora.
- 76 Ως προς τον τρόπο επιμετρήσεως του προστίμου, επισημαίνεται, κατ' αρχάς, ότι η απόφαση του Δικαστηρίου δεν υποδεικνύει καμμία μέθοδο για την επιμέτρηση του επιβλητέου στην προσφεύγουσα προστίμου.

- 77 Ακολούθως, οι διάδικοι ναι μεν διχογνωμούν σχετικά με την έκταση της μειώσεως που δικαιολογείται λόγω της συνεργασίας κατά τη διοικητική διαδικασία, συμφωνούν όμως ως προς τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου.
- 78 Τέλος, σύμφωνα με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, τα πρόστιμα που επιβάλλονται σε επιχειρήσεις που έχουν μετάσχει σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική αντίθετη προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης πρέπει να καθορίζονται κατά την ίδια μέθοδο, εκτός εάν προβληθεί αντικειμενική δικαιολογία για να μην εφαρμοστεί η μέθοδος αυτή (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-280/98 P, Weig κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9757, σκέψεις 63 έως 68). Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο δεν θεωρεί ότι υπάρχει τέτοιου είδους αντικειμενική δικαιολογία, οπότε πρέπει να καθορίσει το επιβλητέο στη Stora πρόστιμο δεχόμενο, κατ' αρχήν, τη μέθοδο την οποία εφάρμοσε η Επιτροπή σε όλες τις επιχειρήσεις στις οποίες επέβαλε πρόστιμο, που κατονομάζονται στο άρθρο 3 της αποφάσεώς της, και ως προς την οποία οι διάδικοι συμφωνούν.
- 79 Σύμφωνα με τις λεπτομερείς εξηγήσεις τις οποίες παρέσχε το 1997 απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου, ο βασικός συντελεστής των προστίμων τα οποία επέβαλε σε καθεμά από τις αποδέκτριες της αποφάσεως επιχειρήσεις ήταν 9 % του κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε καθεμά τους κατά το 1990 εντός της κοινοτικής αγοράς χαρτονιού, αν αυτές θεωρήθηκαν ως «επί κεφαλής» της συμπράξεως, μεταξύ των οποίων η Stora, ενώ ήταν 7,5 % για τις λοιπές. Για τη Stora, η Επιτροπή έκρινε ότι η διάρκεια της παραβάσεως ήταν 60 μηνών (από τον Ιούνιο του 1986 μέχρι τα τέλη Μαΐου του 1991). Αυτή έτυχε μειώσεως κατά δύο τρίτα λόγω συνεργασίας με την Επιτροπή κατά τη διοικητική διαδικασία (αιτιολογική σκέψη 171 της αποφάσεως της Επιτροπής). Το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο, όπως προκύπτει από αυτόν τον υπολογισμό, ανέρχεται σε 11 250 000 ECU (άρθρο 3 της αποφάσεως της Επιτροπής).
- 80 Κατά συνέπεια, ο υπολογισμός του επιβλητέου στην προσφεύγουσα προστίμου θα γίνει λαμβάνοντας υπόψη: για μεν τον προ της εξαγοράς της Feldmühle και της CBC χρόνο, ήτοι για το διάστημα από τον Ιανουάριο του 1987 μέχρι την 1η Σεπτεμβρίου 1990, μόνο τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε το 1990 η Kopparfors εντός της

κοινοτικής αγοράς χαρτονιού — ήτοι 162 667 000 ECU —, για δε την περίοδο κατά την οποία η προσφεύγουσα θεωρείται υπεύθυνη για τη συμμετοχή της Feldmühle και της CBC στη σύμπραξη, ήτοι από 1ης Σεπτεμβρίου 1990 μέχρι τα τέλη Μαΐου 1991, τον συνολικό κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε το 1990 εντός της ίδιας αγοράς η Stora — ήτοι 375 500 000 ECU.

81 Όσο για τον συντελεστή που πρέπει να εφαρμοστεί στους εν λόγω κύκλους εργασιών, αυτός εξαρτάται από τον χαρακτήρισμό της προσφεύγουσας ως «επί κεφαλής» της συμπράξεως. Επ' αυτού, η Επιτροπή δεν αμφισβητεί ότι στην PWG μετείχαν μόνον οι εκπρόσωποι της Feldmühle και ουδέποτε οι της Kopparfors. Συνεπώς, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «επί κεφαλής» κατά την περίοδο που προηγήθηκε της εξαγοράς της Feldmühle και της CBC. Επομένως, ο συντελεστής 9 % εφαρμόζεται μόνον από της εξαγοράς της Feldmühle και της CBC, οι δε παραβάσεις τις οποίες διέπραξε η Kopparfors μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1987 και 1ης Σεπτεμβρίου 1990 θα επισύρουν πρόστιμο υπολογιζόμενο βάσει του 7,5 % του κύκλου εργασιών της τελευταίας.

82 Με τις παρατηρήσεις της, η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο να παραχωρήσει μείωση μη υπερβαίνουσα το ένα τρίτον του προστίμου, για τους λόγους που εκτίθενται στις ανωτέρω σκέψεις 53 έως 55. Το αίτημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

83 Κατ' αρχάς, η διάκριση — στην οποία προβαίνει με τις παρατηρήσεις της η Επιτροπή — μεταξύ των αποτελεσμάτων της συνεργασίας της Stora δεν προκύπτει από το γράμμα των αιτιολογικών σκέψεων 171 και 172 της αποφάσεως της. Πράγματι, η προσφεύγουσα δεν κατονομάζεται μεταξύ των επιχειρήσεων που ρητά μνημονεύονται στην αιτιολογική σκέψη 172.

84 Ακολούθως, το Δικαστήριο ανέπειψε την υπόθεση στο Πρωτοδικείο, διότι από τη δικογραφία δεν προέκυπτε τί μερίδιο αντιπροσώπευαν οι δραστηριότητες της Feldmühle και της CBC εντός του κύκλου εργασιών της Stora, για να εκτιμήσει αυτό εκ νέου το ύψος του προστίμου, «με γνώμονα τα όσα εκτίθενται στις σκέψεις 37 έως 40 της [...] αποφάσεως [του Δικαστηρίου]» (σκέψη 79). Η έκταση όμως της συνερ-

γασίας της Stora με την Επιτροπή κατά τη διοικητική διαδικασία, η οποία δικαιολόγησε την κατά δύο τρίτα μείωση του προστίμου που της επιβλήθηκε, ουδόλως εξετάζεται στις ανωτέρω σκέψεις.

- 85 Τέλος, δυνάμει της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι, στην παρούσα αναιρετική διαδικασία, δεν συντρέχει λόγος να αναθεωρήσει την έκταση της μείωσης την οποία παραχώρησε η Επιτροπή λόγω συνεργασίας κατά τη διοικητική διαδικασία. Συγκεκριμένα, ο κίνδυνος μια επιχείρηση, που, χάρη στη συνεργασία της, έτυχε μείωσης του προστίμου, να ασκήσει μεταγενεστέρως προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως της Επιτροπής, με την οποία διαπιστώνεται η παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού και τιμωρείται η ευθυνόμενη γι' αυτήν επιχείρηση, και να δικαιωθεί ενώπιον του Πρωτοδικείου ή, κατόπιν ασκήσεως αναιρέσεως, ενώπιον του Δικαστηρίου αποτελεί φυσιολογική συνέπεια της ασκήσεως των προβλεπομένων από τη Συνθήκη και τον Οργανισμό ενδίκων βοηθημάτων. Συνεπώς, το γεγονός και μόνον ότι η συνεργασθείσα με την Επιτροπή και τυχούσα, γι' αυτό, μείωσης του προστίμου της επιχείρηση δικαιώθηκε δεν δικαιολογεί νέα εκτίμηση της εκτάσεως της μείωσης που της παραχωρήθηκε.
- 86 Εν όψει του συνόλου των κριτηρίων που έγιναν δεκτά για την επιμέτρηση του επιβλητέου στην προσφεύγουσα προστίμου, το Πρωτοδικείο, κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, ορίζει το πρόστιμο σε 4 670 000 ευρώ.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 87 Με την απόφασή του, το Δικαστήριο επιφυλάχθηκε ως προς τα δικαστικά έξοδα. Επομένως, σύμφωνα με το άρθρο 121 του Κανονισμού Διαδικασίας του, στο Πρωτοδικείο εναπόκειται να αποφανθεί, με την παρούσα απόφαση, επί του συνόλου των δικαστικών εξόδων που αφορούν τις διάφορες διαδικασίες.

- 88 Δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Πρωτοδικείο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα μερικώς μόνον δικαιώθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου και ενώπιον του Πρωτοδικείου κατά την κατόπιν αναπομπής διαδικασία.
- 89 Επομένως, κατά δικαία εκτίμηση των περιστάσεων της υποθέσεως, το Πρωτοδικείο αποφασίζει ότι η προσφεύγουσα θα φέρει δύο τρίτα των δικών της εξόδων και των της Επιτροπής, η οποία θα φέρει το ένα τρίτο των εξόδων της προσφεύγουσας και των δικών της εξόδων, στα οποία υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πρώτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Ορίζει το πρόστιμο το οποίο επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα με το άρθρο 3 της αποφάσεως 94/601/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 1994, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/C/33.833 — Χαρτόνι), σε 4 670 000 ευρώ.

- 2) Καταδικάζει την προσφεύγουσα στα δύο τρίτα των δικών της δικαστικών εξόδων και των της Επιτροπής, στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου.**
- 3) Η Επιτροπή φέρει το ένα τρίτο των εξόδων της προσφεύγουσας και των δικών της εξόδων, στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου.**

Vesterdorf

Lenaerts

Pirrung

Βηλαράς

Forwood

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 28 Φεβρουαρίου 2002.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

B. Vesterdorf